

A GYERMEKEK KAPCSOLATTARTÁSHOZ VALÓ JOGA ÉS A JOGELLENES KÜLFÖLDRE VITEL EGYES KÉRDÉSEI A MAGYAR JOGI SZABÁLYOZÁS TÜKRÉBEN

KIRÁLY Zsuzsanna
PhD-hallgató (PPKE JÁK)

1. Bevezetés

A gyermekek jogai mára széles területet ölelnek fel. Ennek legfontosabb dokumentuma a gyermek jogairól szóló, New York-i egyezmény (a továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény),¹ mely a legfontosabb és legalapvetőbb gyermeki jogokat deklarálja. Alapját képezi egyben a részes államokban hatályban lévő gyermekjogi szabályoknak is.

A házasságok felbomlásának világszerte megnövekedett száma és a gyermeki jogok alakulásának hosszú fejlődéstörténete eredményeképpen a Gyermekjogi Egyezményben a gyermek kapcsolattartáshoz való joga is szabályozásra került.² A Gyermekjogi Egyezmény úgy fogalmazza meg, hogy a részes államoknak tiszteletben kell tartani a mindkét szülőjétől, vagy egyik szülőjétől különélő gyermeknek azt a jogát, hogy személyes kapcsolatot tarthasson fel mindkét szülőjével, kivéve, ha ez a gyermek mindeinek felett álló érdekével ellentétes.³ A Gyermekjogi Egyezmény általánosságban ruházza fel a gyermeket a véleménynyilvánítás jogával, amikor a 12. cikkében foglalt rendelkezés szerint joga van ahhoz, hogy öt érdeklő kérdésben szabadon véleményt nyilvánítson és a véleményét – figyelemmel érettségi fokára – tekintettel figyelembe vegyék.⁴ Ez az általános szabály a kapcsolattartási esetekben különösen megilleti a gyermeket. Ezért is merül fel a kérdés, hogy a gyermeknek ezen jogát, a kapcsolattartást

¹ A gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt egyezmény.
<https://tinyurl.com/8mhz3p64>

² Gyermekjogi Egyezmény 9. cikk 3.

³ Uo.

⁴ Uo. 12. cikk

talán egyik leginkább ellehetetlenítő szülői cselekmény, a gyermek jogellenes külföldre vitele hogyan érinti.

2. A kapcsolattartáshoz való jog alapjogi tartalma, és a Gyer. szerinti szabályozása

A kapcsolattartás alapvető intézmény, a gyermeki, illetve szülői oldalról jelenlévő jogok tekintetében.⁵ A családok egyre növekvő számban történő felbomlása és ennek következményeként kisebb, vagy mozaik családokká alakulása miatt egyre több gyermeknek, aki kizárólagos szülői felügyelet keretében egyik szülőnél kerül elhelyezésre, a különélő szülőjével főleg kapcsolattartás formájában tudja megőrizni és fenntartani a kapcsolatot.⁶

A Központi Statisztikai Hivatal adatai⁷ szerint Magyarországon a válások száma 2022-ben 17 695 volt.

Ez azt jelenti, hogy ezer házasságkötésre jutó válás száma 276,6. Az átlagos életkor a váláskor férfiak esetében 45,8 év, nők esetében 42,8 év. Az átlagos házasságtartam váláskor 13,9 év.⁸

Fenti statisztikai kimutatásból látható, hogy a válások átlagosan 13-14 év házasság után következnek be, ami azt feltételezi, hogy a házasságban született gyermekek többsége a váláskor még kiskorú.

A kapcsolattartáshoz való jogukat az állam által is védeni kell; Magyarországon ez a gyermeki jog az Alaptörvényben is megjelenik,⁹ amikor a családi kapcsolat alapjaként a házasságon kívül a szülő-gyermek viszony kerül említésre. Az Alaptörvény Nemzeti hitvallásának része ugyanis a nemzet és a család értékteremtő ereje.¹⁰ Ennélfogva az Alaptörvény és ennek nyomán az Alkotmánybíróság határozatai részletesen foglalkoznak a kapcsolattartás alapjogi fontosságával, s azzal a céllal, hogy a gyermeknek a családi kötelekei ne sérüljenek a szülők különválásával, számukra a családban nevelkedéshez hasonló környezetet, szülői háttérrel biztosítsanak. A családi kötelekek fenntartása, esetleg további erősítése, a család felbomlása után is megilleti a gyermeket, ennek megfelelően az Alkotmánybíróság határozatában kimondja, hogy

„Az Alkotmánybíróság [...] gyakorlatában a különélő szülő és a gyermek kapcsolattartáshoz való joga az Alaptörvényben a magánszféra-védelem [Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdés], valamint a gyermeknek a gondoskodáshoz [Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés] és a szülőnek a neveléshez való joga

⁵ SZEIBERT Orsolya: 4:178. §. In: GÁRDOS Péter – VÉKÁS Lajos: *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvhöz.* (E-könyv) Budapest, Wolters Kluwer, 2021.

⁶ Uo.

⁷ A Központi Statisztikai Hivatal (KSH): Válások főbb mutatói 22.1.1.19. táblázata. https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0019.html

⁸ Uo.

⁹ Alaptörvény L. cikk (1) bekezdés.

¹⁰ TÓTH Zoltán József: Egyes észrevételek az Alaptörvény értelmezéséhez. *Polgári Szemle*, 2013/1–2. 25. <https://polgariszemle.hu/archivum/64-2013-majus-9-efolyam-1-2-szam>

[Alaptörvény XVI. cikk (2) bekezdés] részeként alapjogi rangra emelt jogsultság (Abh., Indokolás [25]).¹¹

Az Alkotmánybíróság 3067/2022. (II. 25.) AB Határozatában a kapcsolattartás több formája is hangsúlyozásra kerül, ezek egymást erősítő szerepének fontosságára hívja fel a figyelmet, amikor kimondja, hogy a kapcsolattartás formái közül a rendszeres közvetlen, személyes kapcsolattartásnak kiemelt jelentősége van a szülő-gyermek viszonyban és ezek adott esetben ki is egészíthetik egymást.¹²

„A kapcsolattartás közvetlensége, a rendszeres találkozás és a zavartalan személyes kommunikáció – tehát az együttlét [...] kiemelten fontos része a szülő-gyermek kapcsolatnak. Jellemzően ez a legintenzívebb, és hagyományosan ennek van a legnagyobb szerepe a gyermek személyiségfejlődésében, a személyes kapcsolattartás lehetősége különös jelentőséget kisebb gyermek esetén kap a kötődés kialakításában, illetve fenntartásában, az elidegenedés megakadályozásában.” (Abh., Indokolás [28])¹³

„Az államnak az alapvető jogok védelmére vonatkozóan tevőleges védelmi kötelezettsége áll fenn, és az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint az Alaptörvény 28. cikkének első mondata a bíróságok – mint az igazságszolgáltatási funkció ellátásán keresztül állami hatalmat gyakorló közhatalmi szervek – kötelezettségévé teszi, hogy az alapjogokat a magánjog alanyai közötti viszonyokban is érvényre juttassák, ezzel alkotmányjogilag kötötté téve a bíróságok ítélezési tevékenységét.”¹⁴

Ebben a szellemben a kapcsolattartás jogát a gyermek és különélő szülője részére a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) is biztosítja és egyben megállapítja más személy (általában gyermeket nevelő szülő) ezen jog biztosítására vonatkozó kötelezettségét is.¹⁵ A Ptk. szerint a kapcsolattartási jog tartalma kiterjed a gyermekkel való személyes találkozásra, a gyermeknek a lakóhelyéről vagy a tartózkodási helyéről rendszeresen, meghatározott időtartamra történő elvitelére, valamint a gyermekkel időszakonként való huzamos együttlétre, és kiterjed a kapcsolat személyes találkozás nélküli fenntartására.¹⁶ A kapcsolattartás joga kiterjed a gyermek meghatározott időtartamú külföldre vitelére is,¹⁷ mely értelemszerűen egy rövid időtartamú (pl. nyaralás céljából történő) elvitt jelent. A kapcsolattartási jog érintettjeit

¹¹ 3067/2022. (II. 25.) AB határozat, Indokolás [15].

¹² 3067/2022. (II. 25.) AB Határozat Indokolás [20].

¹³ Uo.

¹⁴ Az Alkotmánybíróság 3067/2022. (II. 25.) AB Határozata Indokolás [21].

¹⁵ Ptk. 4:178. § (1): A gyermeknek joga, hogy különélő szülőjével személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn. A gyermeket nevelő szülő vagy más személy köteles a zavartalan kapcsolattartást biztosítani.

¹⁶ Ptk. 4:180. § (1) bekezdés.

¹⁷ Ptk.4:180 § (2) bekezdés.

tekintve a legszűkebb értelemben véve is három személyről van szó. Ezek a gyermek, a kapcsolattartásra jogosult szülő és a kapcsolattartást biztosítani kötelezett szülő. Ezen felül a személyi kör bővíthet a további kapcsolattartásra jogosultak körével. A kapcsolattartási jog jogosultjait tekintve ugyanis a Ptk.¹⁸ szélesebb körben határozza meg a személyek körét, amikor úgy rendelkezik, hogy kapcsolattartásra

„jogosultak a nagyszülők, a testvér, a gyermek szülőjének házastársa és szülőjének testvére is jogosult, ha a szülő és a nagyszülő nem él, illetőleg a kapcsolattartásban tartósan akadályozva van, vagy a kapcsolattartási jogát önhibájából nem gyakorolja. Az is kérheti a kapcsolattartási jogának megállapítását, aki a gyermek nevelőszülője, gyámja volt, illetve a szülő volt házastársa vagy az, akinek a gyermekekre vonatkozóan az apasági vélelmét a bíróság megdöntötte és a gyermek hosszabb időn keresztül az ő háztartásában nevelkedett.”

A kapcsolattartásra jogosultak ilyen széles köre mind azt a célt szolgálja, hogy a gyermeknek a házasság felbomlását követően is biztosítsa a családi kötelékek akár generációkon átívelő megtartását, személyisége egészséges fejlődését, identitástudatának kibontakozását.

A kapcsolattartás fontosságát hangsúlyozandó, a Ptk.-ban ez a jog megjelenik a személyiségi jogok általános védelme körében is,¹⁹ amikor a kapcsolattartáshoz való jog szabadon érvényesíthetőségéről ír. A házasság felbontása iránti eljárásban kötelező, hogy a gyermekétől különélő szülő és gyermeke kapcsolattartásáról bíróság által hozott, vagy egyezséget jóváhagyó határozat születessen.²⁰ Ezen járulékos kérdés tisztázása nélkül ugyanis nem lehet bontóítéletet hozni.

A jelenlegi Ptk. hatálybalépése után hatályon kívül helyezett, mégis a szülői jogok gyakorlása és kötelezettségek teljesítése kapcsán fontos iránymutatásokat tartalmaz a Legfelsőbb Bíróság 17. sz. irányelve,²¹ amely a kapcsolattartás gyakorlásával kapcsolatos szülői kötelezettségeket úgy foglalja össze, hogy a kapcsolattartásra jogosult szülőnek joga és kötelessége, hogy a gyermeket rendszeresen látogassa, szeretetét, törődését a gyermeke vonatkozásában kinyilvánítsa, a gyermekével való meghitt családi viszonyt fenntartsa. [Megjegyzzi azt is, hogy]

„a gyermek érdekét súlyosan sértő módon jár el az a szülő, aki a gyermeket a másik szülővel való érintkezéstől elzárja és ellene hangolja. [...] A szülőnek az említett mélyen elítélendő magatartása ugyanis károsan befolyásolja a gyermek fejlődését, és alapot ad arra a következtetésre, hogy ez a szülő nem alkalmas a gyermek nevelésére. [Jogkövetkezményként megállapítja, hogy] az ilyen szülői magatartás a gyermek elhelyezésének a megváltoztatásához is vezet.”

¹⁸ Ptk. 4:179. §.

¹⁹ Ptk. 2:42. § (1) bekezdés.

²⁰ Ptk. 4:21. § (3) bekezdés.

²¹ 17. számú Irányelv a gyermek elhelyezésével kapcsolatos szempontokról VI. fejezet.

A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997 (IX.10.) Korm.rendelet (a továbbiakban: Gyer.)²² a kapcsolattartás célját akként fogalmazza meg, hogy lényeges, hogy a kapcsolattartásra jogosult személyek és a gyermek családi kapcsolata fennmaradjon, valamint a kapcsolattartásra jogosult a gyermek fejlődését folyamatosan kísérije és tőle telhető módon segítse. A kapcsolattartás megváltoztatására, vagy rendezésére irányuló kérelem elbírálása a gyámhatóság hatáskörébe tartozik. A kapcsolattartás gyermeki jog szempontjából való fontosságát emeli ki az a Gyer.-ben rögzített rendhagyónak tekinthető eljárásjogi szabály is, amely szerint a kapcsolattartás gyámhatósági rendezésére vagy megváltoztatására irányuló kérelmet maga a korlátozottan cselekvőképes gyermek önállóan is előterjesztheti.²³

3. A kapcsolattartáshoz való jog gyakorlása és ellentmondásos kapcsolata a büntetőjoggal

A kapcsolattartás csak nagyon kivételes esetben korlátozható. A szülőnek joga van gyermekével kapcsolatot tartani akkor is, ha a szülői felügyeleti joga szünetel.²⁴ Kivétel ez alól a szabály alól a Ptk. szerint az, ha a gyermek vagy a gyermekkel közös háztartásban élő hozzátartozója sérelmére elkövetett cselekmény miatt elrendelt távoltartó határozat hatálya alatt áll.²⁵ A „távoltartó határozat hatálya alatt áll” szűkítés álláspontom szerint azonban teret enged annak, hogy olyan szülő is gyakorolja a kapcsolattartás jogát, aki gyermeke sérelmére bűncselekményt követett ugyan el, de nem áll emiatt távoltartás hatálya alatt. Ezt támasztja alá az a Gyer. rendelkezés is,²⁶ amely a kapcsolattartás rendezésére irányuló kérelem elutasítási okai közül a szülői kötelezettség nemteljesítése köréből *expressis verbis* kiveszi a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 212. §-ban foglalt tartási kötelezettség elmulasztásának törvényi tényállását. A kapcsolattartáshoz való jog tehát olyan erős jog, hogy még a magyar hatályos büntetőtörvénykönyvben foglalt, kiskorú sérelmére elkövetett bizonyos büntető törvényi tényállás szülő általi kimerítése esetén sem fosztható meg ettől az elkövető szülőtől.²⁷

Álláspontom szerint a fentiekben hivatkozott, Ptk. és Gyer. kapcsolattartásra lehetőséget biztosító tág értelmezése, mely a távoltartó határozat meglétét,²⁸ illetve a tartási kötelezettség nemteljesítésétől való eltekintést²⁹ jelenti, alkalmas lehet arra, hogy a gyermeket, illetve a gondozó szülőt hátrányosabb helyzetbe hozza a kapcsolattartásra jogosult szülővel szemben A kapcsolattartási jog gyakorlását nem akadályozó tartási kötelezettség elmulasztása ugyanis a Btk. XX. fejezetében a gyermekek érdekét sértő

²² Gyer. 27. § (1) bekezdés.

²³ Gyer. 28. § (1) bekezdés.

²⁴ Ptk. 4:178. § (3) bekezdés.

²⁵ Uo.

²⁶ Gyer. 31. § (1) bekezdés c).

²⁷ Btk. 212. §.

²⁸ Ptk. 4:178. § (3) bekezdés.

²⁹ Gyer. 31. § (1) bekezdés c).

és a család elleni bűncselekmények körében kerül meghatározásra. A vonatkozó törvényi tényállás alap-és minősített esetet állapít meg a tartási kötelezettség elmulasztására. A Btk. 30. § szerint a tartási kötelezettség elmulasztásának alapesete úgy szól, hogy „aki jogszabályon alapuló és végrehajtható hatósági határozatban előírt gyermektartási kötelezettségét önhibájából nem teljesíti, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő”. Kitérnék itt egy speciális felelősségi szabályra is, mely ugyanezen törvényi tényállás minősített esetében szabályozott és a gondozó szülőt is érinti. A minősített esetre vonatkozó szabályozás³¹ ugyanis úgy szól, hogy „aki jogszabályon alapuló és végrehajtható hatósági határozatban előírt tartási kötelezettségét önhibájából nem teljesíti, és ezzel a jogosultat [tehát a gyermeket] súlyos nélkülözésnek teszi ki, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.” Álláspontom szerint ez a szabályozás nem megfelelő a felelősségi kérdés szempontjából. Az elkövető ugyanis azzal, hogy elmulasztja tartási kötelezettségét, minden esetben súlyos nélkülözésnek teszi ki a jogosultat. Ennek vélelemnek kellene lennie, tekintettel arra, hogy vélelem a kiskorú rázorultsága is. Amennyiben a jogosult gyermek még sincs súlyos nélkülözésnek kitéve, úgy az az elkövetőtől eltérő személy – általában a gondozó szülő – elhárító magatartása miatt lehetséges. Ezáltal tehát a gondozó szülő lesz az, aki elhárítja a súlyosabb bűncselekmény eredményét. A gondozó szülő ezzel tevékenyen is hozzásegíti a mulasztó szülőt a kapcsolattartás gyakorlásához. A minősített esetre vonatkozóan kilátásba helyezett büntetési tétel esetén ugyanis fennáll az esélye az elkövető szülővel szemben kiszabható szabadság-vesztés végrehajtásának. A Gyer.³² ugyan rendelkezik arról, hogy „a gyámhivatal indokolt esetben előmozdítja a szabadságvesztésben, vagy előzetes letartóztatásban lévő szülő gyermekével való kapcsolatának fenntartását, ha ez a gyermeket nem veszélyezteti,” de mindenképpen akadályozó tényezőt jelent a kapcsolattartás zökkenőmentes gyakorlása tekintetében. A tartási kötelezettség elmulasztása ellenére fennálló kapcsolattartásra való jogosultságot illetően az szokott az érv lenni, hogy a tartásdíjfizetési kötelezettség a gyermek anyagi biztonságát szolgálja, míg a kapcsolattartás a szülő-gyermek kapcsolat fennmaradását. Így amennyiben a kapcsolattartásnak korlátja lenne a tartási kötelezettség elmulasztása, úgy a gyermeket halmozott hátrány érné.

További kérdés a gondozó szülő szempontjából, hogy a jogszabály őt kötelezi arra, hogy biztosítsa a zavartalan kapcsolattartást, adott esetben akár a kiskorú gyermek sérelmére bűncselekményt elkövető szülő részére. Amennyiben ezen kötelezettségének nem tesz eleget, úgy a gondozó szülő kimeríti a Btk. XX. fejezetében a gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények körében szabályozott kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása törvényi tényállást³³ és ezen cselekedetért egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, mely azt vonhatja maga után, hogy a kiskorú gyermeke feletti felügyeleti joga megszűnhet. Álláspontom szerint aránytalan, hogy a kapcsolattartás kérdéskörével kapcsolatban a Btk. XX. fejezetében foglalt egyik bün-

³⁰ Btk. 212. § (1) bekezdés.

³¹ Btk. 212. § (2) bekezdés.

³² Gyer. 28. § (5) bekezdés.

³³ Btk. 210. § (1) bekezdés.

tetőtörvényi tényállás kimerítése egyáltalán nem bír relevanciával, pedig a kapcsolattartásra jogosult szülő részéről kiskorú sérelmére elkövetett cselekményről van szó, a másik esetben pedig a gondozó szülő részére olyan büntetőjogi szankciókat helyez kilátásba, melynek sérültje végső soron maga a gyermek.

Felmerül továbbá az a több jogi aspektusból is érdekes kérdés, hogy a Gyer. tartási kötelezettséget a szülői gondoskodás elmulasztási köréből kivonó rendelkezése³⁴ az Alaptörvény kapcsolattartáshoz való jogot deklaráló VI. cikkét³⁵ nem prioritizálja-e az Alaptörvény XVI. cikkével szemben, vagy egyenesen nem ellentétes-e azzal, amely a gyermeknek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát szabályozza.³⁶ Az Alaptörvény ugyan *expressis verbis* nem mondja ki a tartási kötelezettség teljesítésének alapjogi minőségét, azonban abból levezethető. Az Alkotmánybíróság határozatában³⁷ ugyanis kimondta, hogy a tartásdíj a gyermek testi, szellemi jólétét biztosító anyagi feltételek része, amelyet a szülő saját megélhetése rovására is köteles megteremteni.³⁸ A kapcsolattartás és a tartásdíj a bírósági polgári nemperes eljárásokban³⁹ a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás keretében szintén összekapcsolódhat (ld. bővebben 4. pont).

4. A kapcsolattartás végrehajtása

A kapcsolattartás fontosságát védi az az eljárási szabály is, mely szerint az elmaradt kapcsolattartás végrehajtását abból a célból, hogy hatékonyabb módon és megfelelő eljárási garanciák tükrében lehessen döntést hozni,⁴⁰ 2020. március 1-jétől a gyámhatóság helyett a bíróságon lehet kérni nemperes eljárás keretében. A bírósági polgári nemperes eljárásokban⁴¹ a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás keretében a jogszabály úgy rendelkezik, hogy azt a Ptk. szerinti kapcsolattartásra jogosult és kapcsolattartásra kötelezett személy kérheti.⁴² A Ptk. valóban úgy fogalmaz, ha a kapcsolattartásra jogosult vagy kötelezett személy a kapcsolattartást kellő

³⁴ Gyer. 31. § (1) bekezdés c).

³⁵ Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdés: Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák. A véleménynyilvánítás szabadsága és a gyülekezési jog gyakorlása nem járhat mások magán- és családi életének, valamint otthonának sérelmével.

³⁶ Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. Magyarország védi a gyermekek születési nemének megfelelő önanonossághoz való jogát, és biztosítja a hazánk alkotmányos önanonosságán és keresztény kultúráján alapuló értékrend szerinti nevelést.

³⁷ 995/B/1990 AB határozat.

³⁸ Btk 212. § <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/A1200100.TV/ts/20230901/lr/212>

³⁹ A bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvény 22/A §.

⁴⁰ VÖLCSEY Balázs: *Kompakt kommentár: A bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvényhez*

⁴¹ 2017. évi CXVIII. törvény 22/A §.

⁴² 2017. évi CXVIII. törvény 22/A § (2).

indok nélkül akadályozza vagy szabályait megszegi, az ezzel okozott kárt köteles a másik félnek megtéríteni.⁴³

A fenti jogszabályhely megfogalmazásával kapcsolatban az alábbi kérdés merül fel. A Ptk. a kapcsolattartásra jogosult és kötelezett személy fogalmát ezen a ponton elválasztja egymástól, annak ellenére, hogy korábban úgy fogalmaz, hogy a gyermekétől különélő szülő jogosult és köteles gyermekével kapcsolatot tartani.⁴⁴ Tehát a jog és kötelezettség alanya ugyanaz a személy. A Ptk. a gyermeket nevelő szülő kötelezettségét a kapcsolattartás biztosításának kötelezettségében határozza meg.⁴⁵ Álláspontom szerint az egyértelműbb megfogalmazás megkívánná a különbségtételt a kapcsolattartási jog jogosultja és kötelezettje megnevezéssel, mint egyik fél és a kapcsolattartás biztosítására köteles személy, mint másik fél között, ráadásul azért is, mert a Ptk. a kapcsolattartás jogosultjaként ennek a differenciálásnak az elhagyásával a gyermeket is megnevezi,⁴⁶ aki nyilvánvalóan nem lehet a kapcsolattartás elmaradása miatt indítandó nemperes eljárás kérelmezője.

A jogalkotó szándéka természetesen arra irányul, hogy mindkét szülői fél indíthasson az elmaradt kapcsolattartásra vonatkozóan eljárást. Kérdés, hogy mennyiben van értelme eljárást indítani, ha a kérelmezett a kapcsolattartás jogosultja (és kötelezettje) illetve, hogy a kapcsolattartási jogával élni nem akaró féltől vajon milyen teljesítés várható, ha a kapcsolattartás végrehajtásának elrendelésére kerül sor. A kérdésre válasz lehet, hogy a kérelmező a kapcsolattartás végrehajtása mellett kérheti a kapcsolattartás kérelmezettnek felróható elmaradásából keletkező igazolt költségeinek megtérítését. Megjegyzendő, hogy a bírósági gyakorlat ennek megítélésében eltérő módon alakul. Amelyik bíróság nem ítéli meg a költségeket a gondozó szülő kérelmező részére, általában arra hivatkozással teszi, hogy ennek megítélése a kapcsolattartás kiüresedéséhez és anyagi szempontú megközelítéséhez vezetne, illetve hogy a tartásdíj a kapcsolattartás idejére is jár a gondozó szülőnek. Ezen a ponton a tartásdíj a kapcsolattartással össze tud kapcsolódni, hiszen ha a kérelmezett elmulasztaná tartási kötelezettségét, akkor nagy valószínűség szerint az utóbbi érvelés alapján a kapcsolattartás elmaradásából eredő költségeket megítélné a bíróság a gondozó szülőnek.

Abban az esetben, ha a kérelmezett a gondozó szülő, akkor szintén a kapcsolattartás végrehajtásáról dönt a bíróság. A bíróság eszközrendszere azonban ezen túl is terjeszkedhet, így fordulhat a gyámhatósághoz, hogy segítse elő a kapcsolattartás szabályainak betartását, eszközölheti a szülői felügyeleti jog megváltoztatását. Emellett pénzbírságot szabhat ki, valamint büntetőfeljelentést tehet kiskorú veszélyeztetése, kiskorúval történő kapcsolattartás akadályozása miatt.⁴⁷

Fenti jogérvényesítési lehetőségek abban az esetben állnak rendelkezésre, ha a gyermek a különélő szülővel azonos országban él, vagy a szülők közös döntésének eredmé-

⁴³ Ptk. 4:183. § (1) bekezdés.

⁴⁴ Ptk. 4:178. § (2) bekezdés.

⁴⁵ Ptk. 4:178. § (1) bekezdés.

⁴⁶ Ptk. 4:178. § (1) bekezdés szerint a gyermeknek joga, hogy különélő szülőjével személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn.

⁴⁷ 2017. évi CXVIII. törvény 22/D §.

nyeképpen, illetve ennek hiányában hozott hatósági határozatnak az értelmében eltérő országban élnek és a kapcsolattartás erre az élethelyzetre vonatkoztatva is szabályozásra került. Ettől eltérő esetben a gyermek jogellenes külföldre vitelének kérdése merül fel.

5. A kapcsolattartás megsértése a gyermek jogellenes külföldre vitelével

A kapcsolattartás akadályozásának egyik legnehezebben orvosolható oka a gyermek jogellenes külföldre vitel. A jogellenes külföldre vitel megvalósul, ha a gyermeket a gondozó szülője a kapcsolattartásra jogosult szülő engedélye, valamint jogerős gyámhatósági határozat, vagy bírósági ítélet nélkül a korábbi tartózkodási helye szerinti országból egy másik országba viszi és ezáltal kivonja a gyermeket a másik szülővel való kapcsolattartás lehetősége alól. A jogellenes elvitt természetesen a kapcsolattartásra jogosult szülő is elkövetheti, de mivel ezzel a cselekedettel a jogerős hatósági határozat által a gondozó szülőnél elhelyezett gyermeket ez utóbbtól viszi el, ezzel már a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása büntető törvényi tényállást is kimeríti, így ezzel a lehetőséggel itt nem foglalkoznánk.⁴⁸

A jogellenes elvitel egyik kiváltó oka, hogy a gondozó szülő nincs tisztában azzal, hogy a kapcsolattartásra jogosult szülővel együtt döntési kötelezettsége áll fenn⁴⁹ a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben.⁵⁰ Abban az esetben is együtt kell gyakorolják ezen jogaikat, ha a szülői felügyeletet a szülők megállapodása vagy a bíróság döntése alapján csak az egyik szülő gyakorolja.⁵¹ Kivétel a szabály alól csak abban az esetben van, ha a gyermekétől különélő szülő felügyeleti jogát a bíróság e tekintetben korlátozta vagy megvonta.⁵² A gyermek sorsát érintő lényeges kérdésnek tekintendő többek között a gyermek a szülőjével azonos lakóhelyén kívüli tartózkodási helyének, huzamos időtartamú vagy letelepedés céljából történő külföldi tartózkodási helyének kijelölése.⁵³

A másik kiváltó ok, hogy a házasság vagy a közös élet felbontása, felbomlása után a szülők a gyermek tartózkodási helye kijelölésének tárgyában nem jutnak egyezsége. A helyes eljárás ilyen esetben az lenne, ha az adott ország megfelelő hatóságához intézett kérelem alapján a gyermek tartózkodási helyének kijelölésére irányuló döntés kérésével rendeznék a helyzetet. Azonban sok esetben az eljárás megindítása helyett, vagy a megindított eljárás eredményét meg nem várva a gyermeket gondozó szülő – bízva egy esetleges későbbi, számára kedvező hatósági, vagy bírósági döntésben – a gyermeket huzamos időtartamra, vagy letelepedés céljából jogellenes külföldre viszi és külföldön tartja.

Elmondható, hogy a jogellenes elvitelnek korábban nem volt Európában annyi elősegítő gyakorlati tényezője, mint amennyi napjainkban adódik. Az állampolgárok szabad

⁴⁸ Btk. 211. § (1) bekezdés.

⁴⁹ Ptk. 4:152. § (6) bekezdés.

⁵⁰ Ptk. 4:175. § .

⁵¹ Uo.

⁵² Uo.

⁵³ Uo.

mozgása alapvető szabadságjog, a külföldi munkavállalás céljából történő letelepedés lehetősége egyre több állampolgár előtt nyitva áll és a részes államok schengeni egyezményhez történő csatlakozása is megkönnyíti a határok gyermekkel történő átlépését.

Világszerte évente több mint 1100 jogellenes gyermekelvitel kerül a hatóságok látókörébe.⁵⁴ Ilyen esetekben nagyon fontos lenne az egységes, illetve kiszámítható, tehát a gyermekek külföldre vitelét megelőző hatósági döntéshozatal. „A gyermek legjobb érdekének megfelelő eljárás elvével” a Gyermekjogi Egyezmény 3. cikke is foglalkozik.⁵⁵ Eszerint az Egyezményben részes államok gondoskodnak arról, hogy a gyermekkel foglalkozó és védelmét biztosító intézmények, hivatalok, létesítmények működése megfeleljen a hatóságok által megállapított szabályoknak.⁵⁶

A Gyermekjogi Egyezmény is, mint a legalapvetőbb gyermeki jogok kódexe rendelkezik a jogellenes külföldre utaztatás tilalmáról,⁵⁷ az eredeti országba történő visszajuttatásuk szabályait pedig a Hágai Egyezmény teremti meg.⁵⁸

A nehézkes és lassú jogorvoslati lehetőségek okán kiemelten fontos lenne a jogellenes elvitel megelőzése jelenlegi szabályozáson túl is,⁵⁹ mind a megfelelő jogalkotás, mind a konzekvens jogalkalmazás útján.

6. A kapcsolattartáshoz való jog érvényesítésének nehézségei

Magyarországon a gyermek huzamos időtartamú vagy letelepedés céljából történő külföldi tartózkodási helyének kijelölése kérdésében elsődlegesen a gyámhatóság jár el a Gyer.⁶⁰ szabályai alapján.

A hivatkozott jogszabály azonban álláspontom szerint több helyen is eltérő döntéshozói interpretációra ad lehetőséget a gyermek tartózkodási helyének kijelölése tekintetében.

A Gyer. szerint a szülők közötti vita esetén bármelyik szülő kérheti a gyámhivatal döntését a gyermek külföldi tartózkodási helyének kijelöléséről, ha egyik szülőjével távozik külföldre.⁶¹

Álláspontom szerint a ‘kérheti’ szó nem helytálló és nem egyértelmű megfogalmazás ebben az esetben, ugyanis az a szülő, aki a másik szülő hozzájárulása nélkül kívánja külföldre vinni a gyermekét, nem kérheti, hanem *kérni köteles* a gyámhatóságtól a külföldre költözést megelőző jóváhagyó döntést.

A jogszabály további szövegezése szerint

⁵⁴ Ld. Missing Children Europe: International Child Abduction. <https://tinyurl.com/3dxddbdr>

⁵⁵ Gyermekjogi Egyezmény 3. cikk.

⁵⁶ Uo.

⁵⁷ Uo. 11. cikk.

⁵⁸ Gyermekek Jogellenes Külföldre Vitelének Polgári Jogi Vonatkozásairól szóló, Hágában az 1980. évi október 25. napján kelt szerződés.

⁵⁹ 2017. évi CXVIII. törvény 22/F. §.

⁶⁰ Gyer. 24. §.

⁶¹ Gyer. 24. § (1) bekezdés.

„a külföldi tartózkodási hely kijelölését kérő szülő a kérelméhez csatolja azokat az okiratokat, így különösen a külföldi hatóság által kiállított környezet-tanulmányt, iskolalátogatási igazolást, a szülő jövedelemigazolását, befogadó nyilatkozatot, amelyekből megállapítható, hogy a gyermek nevelése, tartása, ellátása és tanulmányainak folytatása külföldön biztosítva van. A környezet-tanulmány beszerzéséről a szülő kérelmére a gyámhivatal gondoskodik.”⁶²

Ez szintén eltérő értelmezésre enged következtetni annak vonatkozásában, hogy a gyámhatósági döntés a gyermek elvételét megelőzően kell megtörténni, vagy azt követően is megtörténhet, hiszen másképpen a becsatolandó külföldi iratok nem állnak rendelkezésre. Két esetben képzelhető el, hogy a csatolandó iratok a gyámhatósági döntéshozatalt megelőzően állnak rendelkezésre. Az egyik ilyen eset lehet, ha a szülő átmenetileg gyermeke nélkül utazott külföldre és kezdte meg az életkörülmények megteremtését. A másik esetben, ha a szülő a gyermeket nem huzamos ideig, hanem rövid időtartamra vitte külföldre, majd ezt követően kérelmezi a tartós külföldi tartózkodásának engedélyezését. A jelenlegi Ptk. hatálybalépésével hatályon kívül helyezett PK állásfoglalás szerint abban az esetben ugyanis, ha a szülő a nála elhelyezett gyermekkel egy évnél rövidebb időre távozik külföldre, a gyermek elvitele nem jogellenes, és a belföldön maradt szülő a gyermek visszaadását csak abban az esetben kérheti, ha előbb a gyermek elhelyezésének megváltoztatása iránt pert indít, és a bíróság a gyermeket a belföldön élő szülőnél helyezi el.⁶³ Más kérdés, hogy honnan lehet tudni, hogy a szülő már eleve a huzamos idejű letelepedés szándékával viszi a gyermeket külföldre. Ez az eset összes körülményeinek vizsgálatával, így például a szülő munkaszerződésének, ingatlanbérleti szerződésének időtartama ellenőrzésével tisztázható.

A Gyer. következő fordulata szerint, ha a szülő még nem kezdte meg külföldön a munkavégzést, a gyámhivatal a jövedelemigazolás helyett elfogadhatja a szülő nyilatkozatát a várható jövedelméről.⁶⁴ A *ha* szó helyett a *mivel*, vagy *tekintettel arra* megfogalmazással kizárható lenne az a téves feltételezés, hogy a gyámhatósági döntés a külföldre költözést megelőzően és azt követően egyaránt meghozható. Ugyan ez esetben is lehetséges, hogy a szülő átmenetileg gyermeke elvitele nélkül kezdte meg külföldi munkavégzését, de viszonylag ritkán előforduló helyzetről beszélhetünk.

A jogszabály egészét és célját, valamint a gyermekjogok védelmét tekintve kijelenthető, hogy gyermekelvitel kérdésében a gyámhatóság részéről előzetesen engedélyező döntésnek kell születnie. A Gyer.-ben erre vonatkozóan is szerepelnek különböző fordulatok. Ilyen a „tervezett külföldre költözés”⁶⁵ megfogalmazás, valamint az a rendelkezés, hogy a külföldre költözést követő három hónapon belül lehet kérni a gyámhivataltól a kapcsolattartás rendezését, megváltoztatását.⁶⁶ Ez utóbbi a gyámhatósági

⁶² Gyer. 24. § (2) bekezdés.

⁶³ PK.284 számú állásfoglalás, hatályon kívül helyezte: Kúria 1/2014.PJE határozata.

⁶⁴ Gyer. 24. § (2) bekezdés.

⁶⁵ A Gyer. 24. § (4) bekezdés.

⁶⁶ Gyer. 24. § (5) bekezdés ba).

határozat egyik kötelező tartalmi eleme,⁶⁷ mely a gyermek külföldre vitelének ügyében utólagosan hozott gyámhatósági döntéshozatal legnagyobb korlátja kellene legyen. Az utólagos döntéshozatal folytán ugyanis óhatatlanul sérül a hátrahagyott szülőnek az a joga, mely szerint a külföldre költözést, azaz nem a döntéshozatal időpontját követő három hónapon belül kérheti a gyámhivaltól a kapcsolattartás rendezését, megváltoztatását.⁶⁸ Ez adott esetben oda is vezethet, hogy a jogosult elesik attól a lehetőségtől, hogy olyan új kapcsolattartási szabályozást kérhessen, melyet a megváltozott körülmények között tud gyakorolni. Előállhat így az a helyzet is, hogy mivel a korábbi, azonos országon belüli kapcsolattartásra vonatkozó határozat marad hatályban, a kapcsolattartását egyáltalán nem, vagy csak részben tudja gyakorolni. A másik kiemelendő szempont, hogy a jogszabály az említett három hónapos határidőt arra a helyzetre vonatkoztatja, ha a gyermek a törvényes képviselőjével az Európai Unió valamely tagállamába jogszerűen távozik.⁶⁹ Utólagos döntés esetén az említett jogszerű távozás jogszabályi kritériuma már eleve nem érvényesül.

Ahogy a fentiekből látható, maga a Gyer. értelmezése alapos szakmai felkészültséget igényel a gyámhatóságok döntéshozói részéről. A gyermekek társadalmi csoportja jogainak, mint rászorultak védelmének további garanciája lehet a szakombudsmani intézményrendszer.⁷⁰

A magyar ombudsmani jelentés az alábbi módon fejti ki a Gyer.-el és gyámhatósági döntéshozatallal kapcsolatos aggályokat.

Az Alapvető Jogok Biztosának AJB-1299/2018. számú ügyben hozott jelentése kimondja,⁷¹ hogy a kormányhivatali vizsgálatok során megállapításra került, „hogy a külföldi tartózkodási hely kijelölése során a Gyer. 24. § (2) bekezdése által kötelezően beszerzendőként meghatározott környezettanulmány indokolatlanul lassítja az eljárást”. Többek között ez is egyik oka lehet annak, „hogy a gyámhatósági döntést be nem váró szülő esetén jogellenes külföldre vitelt alapozhat meg. A környezettanulmány tartalmi elemeinek megfelelő, egyéb dokumentum becsatolásának biztosításával ezen kockázat elkerülhető lenne.”⁷² A Gyer. szerinti iskolalátogatási igazolás meglétének elvárása pedig „már eleve azt feltételezi, hogy a gyermek már külföldön van, ott beírást egy külföldi iskolába és ott teljesíti a tankötelezettségét, ez pedig önmagában megvalósítja a jogellenes elvitelt.”⁷³

Míndezek alapján az ombudsmani jelentés megállapítja, „hogy a Gyer. 24. § (2) bekezdésében foglaltak nyomán kialakult jogi helyzet a jogállamiság elvével és a jogbiz-

⁶⁷ Uo.

⁶⁸ Uo.

⁶⁹ 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendeletet 24. § (5) bekezdés ba).

⁷⁰ LUX Ágnes: A gyermekek jogai. IN: JAKAB András – FEKETE Balázs (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (Alkotmányjog rovat, rovszerkesztő: Bodnár Eszter, Jakab András). 2018. [70] <https://ijoten.hu/szocikk/a-gyermekek-jogai>

⁷¹ Az alapvető jogok biztosának jelentése az AJB-1299/2018. számú ügyben. NAIH nyilvántartási szám: 40689. 28.

⁷² Uo.

⁷³ Uo.

tonság követelményével összefüggő visszásságot okoz, továbbá felveti annak veszélyét, hogy a gyakorlatban sérülhet a gyermek legjobb érdekének megfelelő eljárás elve.”⁷⁴

Az ombudsmani jelentés is tehát markánsan fogalmazza meg, hogy a gyámhatósági döntést be nem váró szülő a jogellenes elvitelt alapozza meg magatartásával, továbbá a Gyer. a jobbiztonság és a gyermekek érdekével ellentétes, visszas szabályozást tartalmaz. Ahogy az ombudsmani jelentés is kifejti:

„a gyermek legjobb érdekének megfelelő eljárás elvének nem felel meg az, hogy az érintett szakemberek nagyobb része számára csak ritkán és szűkebb körben áll rendelkezésre a jogellenes gyermekelvitel megelőzésére vonatkozó szakirányú képzés, illetve továbbképzés, miközben látható az ügyszám folyamatos növekedése, a tájékozatlanság miatti széttartó együttműködés.”⁷⁵

Felmerülhet az a kérdés is, hogy a gyermek útiokmánnyal történő ellátása mintegy utolsó kontrollként és a jogellenes elvitel megakadályozásának végső biztosítékeként miért nem kap hangsúlyt, hiszen a kiskorú útiokmányának kiállításához alapesetben mindkét szülő hozzájárulása szükséges. Az útiokmánynak, mint jogellenes elvitelt megakadályozó végső biztosítéknak is azonban csak akkor lenne szerepe, ha a gyermeket gondozó szülő érvényes útiokmány hiányában és határellenőrzéshez kötött országba történő elvitel miatt útiokmány kiállításához folyamodik. Ebben az esetben az útlevelhatóság kizárólag a gondozó szülő kérelmére is kiállítja az útiokmányt abban az esetben, ha jogerős bontó ítéletet csatol kérelméhez, mely rendelkezik arról is, hogy a gyermek kizárólag az ő gondozásában van.⁷⁶ Ez a gyakorlat egyfelől érthető, hiszen a gondozó szülő, amennyiben nem huzamos ideig szeretné a gyermekét külföldre vinni (pl. nyaralás céljából), lehetőséget kap erre a kapcsolattartásra jogosult és kötelezett szülő jóváhagyása nélkül is. Azonban ez a gyakorlat felveti annak kérdését, hogy mi van abban az esetben, ha a kapcsolattartásra jogosult szülő szeretné gyermekét nyaralás céljából külföldre vinni és a gyermek nem rendelkezik érvényes útiokmánnyal. A kapcsolattartás joga ugyanis magában foglalja a gyermek meghatározott időtartamú külföldre vitelét is,⁷⁷ azonban ennek nem lehet érvényt szerezni, ha a gondozó szülő nem járul hozzá az útiokmány kiállításához. A gyakorlatban tehát a gondozó szülő a kapcsolattartásra jogosult szülő beleegyezése nélkül viheti gyermekét nyaralni útlevel meglétét megkívánó, határellenőrzést végző országba, míg ez fordítva nem lehetséges. Álláspontom szerint az útiokmány kiállításának feltételein történő szigorítás, illetve az útiokmány kiállításakor egyéb körülmények mérlegelése lehetne az egyik kontrollja a jogellenes elvitelek megakadályozásának.

⁷⁴ Uo. 29.

⁷⁵ MURÁNYI Fanni: Szülőség minden határon át. Átfogó vizsgálat a gyermekek jogellenes külföldre vitelének megelőzéséről (AJB-1299/2018). In: LÁPOSSY Attila (szerk.): *Harminc/30 Jubileumi ombudsman-kötet a Gyermekjogi Egyezmény tiszteletére*. Budapest, Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, 2019. 224.

⁷⁶ Ptk. 4:21. § (3) bekezdés.

⁷⁷ Ptk. 4:180. § (2) bekezdés.

A jogellenes elvitelt megakadályozó további megoldások tárházában aktívabb szerepet kellene hogy kapjon a mediáció is, mint lehetőség. Kimutatták, hogy a jogellenes elvitel körében megoldott esetek 75%-a a részleges, vagy teljes mediációs eljárásra vezethető vissza.⁷⁸ További előnye, hogy a mediáció 60%-kal költséghatékonyabb és 7-szer gyorsabb eljárást biztosít, mint egy bírósági eljárás (18 hónap helyett átlagosan 43 nap).⁷⁹ „A mediációs eljárás során létrejött megállapodások betartása”⁸⁰ talán az önkéntesség érzése és a gyermek érdekeinek figyelembevétele okán „tartósabbnak [és ha a gyakorlatot tekintjük] hatékonyabbnak bizonyulnak”.⁸¹ A Gyer. ugyan rendelkezik a közvetítői eljárás gyámhatósági elrendeléséről,⁸² de az ombudsmani jelentés kiemeli, hogy „a jogszabályi lehetőség és a hatékonyság ellenére minimális a mediáció igénybevétele.”⁸³

A Gyer. alapján meghozott gyámhatóság határozatának, akár eljárásjogi, akár anyagi jogi jogsérelem esetén lehetőség van a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatára.

A Fővárosi Törvényszék alábbi ítélete⁸⁴ felveti azt a kérdést, hogy a bíróság a gyámhatóság utólagosan hozott, tehát a gyermekek jogellenes külföldre vitelét mintegy legitimáló határozatát miért nem találta jogsértőnek. Az ítélet felveti továbbá a kapcsolattartáshoz fűződő jog hatóság által okozott sérelmét is.

A per alapjául szolgáló tényállás lényege, hogy a házasság felbontását követően a bíróság a kiskorú gyermekek felett a szülői felügyelet gyakorlására az anyát jogosította fel. Az anya munkáltatója külföldre költözött és ott ajánlottak fel a gondozó szülőnek munkát. Az apai felperes nem adta hozzájárulását a gyermekek külföldre viteléhez. Az anya, mint alperesi érdekelt kérelmet nyújtott be a gyámhatósági alperesnél a gyermekek előre meg nem határozható huzamos időtartamú külföldi tartózkodási helyének kijelölése érdekében. Az anya a kérelem benyújtását követően, a gyámhatósági határozatot be nem várva a gyermekekkel külföldre távozott. A gyámhatóság három hónappal a külföldre költözést követően a gyermekek előre meg nem határozható huzamos időtartamú külföldi tartózkodási helyéül a gondozó szülő tartózkodási helyét jelölte ki. A gyámhatóság hangsúlyozta, hogy eljárása során kizárólag azt kellett vizsgálnia, hogy az anya tartózkodási helyén a gyermekek lakhatása, megélhetése, ellátása, iskoláztatása megfelelően biztosított-e, továbbá, hogy a gyermekek külföldre történő távozásának engedélyezésével a különélő szülővel való kapcsolattartást rendező bírósági határozat végrehajtása biztosítható-e. Apai felperes ezt követően fordult felülvizsgálatért a bírósághoz. Álláspontja szerint a gondozó szülő egyoldalú döntésével – kifejezetten a

⁷⁸ Missing Children Europe: International Child Abduction. <https://tinyurl.com/ypybf3w6>

⁷⁹ Uo.

⁸⁰ BÁCSKAI Krisztina: Mediációt (szinte) mindenkinek. A gyermekvédelmi közvetítő eljárás szerepéről és annak erősítéséről (AJB-75/2018). In: LÁPOSSY (szerk.) i. m. 228.

⁸¹ Uo.

⁸² A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendeletet 30/A.§

⁸³ MURÁNYI I. M. 217–218.

⁸⁴ Fővárosi Törvényszék K. 702.825/2021/10.számon a BP-11/104/1528/15/2020 számú határozat bírósági vizsgálata

felperes akarata ellenére – a gyámhatóság előzetesen helyt adó döntésének hiányában, visszaélészerű módon változtatta meg a gyermekek gondozási és tartózkodási helyét. Tekintettel továbbá arra, hogy a gyámhatósági határozat a kiköltözést követő három hónap elteltével született, így a felperes esetében értelmezhetetlenné vált az a jogszabályi lehetőség is, amelyet a gyámhatósági határozat is tartalmazott, hogy a külföldre költözést követően három hónapon belül kérhesse a kapcsolattartás megváltoztatását.⁸⁵

A bíróság a közigazgatási perben azt vizsgálta, hogy a gyámhatóság határozata eljárás- és anyagi jogi szempontból jogszerű-e.

Az 1/2011. (V. 9.) KK vélemény szerint, a fél a közigazgatási szerv határozatának felülvizsgálatát anyagi és eljárás- jogszabálysértésre hivatkozással kérheti azzal, hogy a határozat meghozatalakor az alkalmazott jogszabályt tévesen értelmezték. Ezekben a perekben a bíróság elsősorban azt vizsgálja: a határozat megfelel-e az anyagi jogszabályoknak. Önmagában eljárás- jogszabálysértés miatt csak akkor van helye hatályon kívül helyezésnek, ha az eljárás- jogszabálysértés a döntés érdemére is kihatott.

A perben a bíróságnak abban a kérdésben kellett döntenie, hogy a gyámhatóság jogszerűen döntött-e akkor, amikor a felperes és az alperesi beavatkozó közös kiskorú gyermekeinek előre meg nem határozható huzamos időtartamú külföldi tartózkodás céljából a gondozó szülő külföldi tartózkodási helyét kijelölte.

A bíróság megállapította, hogy a felperes által kifogásolt utólagosság a gyermek jogellenes külföldre vitele kérdéskörben vizsgálható, amely azonban külön eljárás, arra vonatkozóan a jelen eljárásban csak a már hivatkozott Gyer. 24. § (4) bekezdés szerinti tájékoztatási kötelezettség merül fel.⁸⁶

A bíróság megállapította, hogy az alperes a rendelkezésre álló tényeket egyenként és összességében értékelve anyagi és eljárás- jogi kötelezettségének betartása mellett, a releváns jogszabályok helyes értelmezésével hozta meg a döntését, a kapcsolattartás megváltoztatására vonatkozó három hónapos jogvesztő határidő esetében a felperes nem hivatkozott az ügyintézési határidő megtartottságának kérdésére és egyébként sem hatott ki az ügyre. Ezért a bíróság a felperes keresetét elutasította.

Véleményem szerint az idézett bírósági döntés nem vette figyelembe azokat az érveket, melyeket felperes felhozott a perben, ugyanis a jogsértés az ügy érdemére kihatással volt, hiszen lehetővé tette, hogy a jogellenesen külföldre vitt gyermekek külföldön maradhassanak, továbbá felperes elesett a kapcsolattartás újra szabályozása iránti lehetőségtől. Álláspontom szerint a bíróságnak azt kellett volna elsőként vizsgálnia, hogy a gyámhatósági határozat a külföldre vitelt megelőzően, vagy azt követően született, továbbá arról pedig csak akkor kellett volna döntést hoznia, ha a gyámhatósági határozat a gyermekek elvitelét megelőzően született. Nehezen értelmezhető és az ítéletből sem derül ki, hogy a bíróság milyen jogszabályi rendelkezés alapján hivatkozott arra, hogy a felperes által kifogásolt gyámhatósági határozat utólagossága a gyermek jogellenes külföldre vitele kérdéskörben vizsgálható, amely az indokolás szerint külön eljárás. Azért is felmerül a kérdés, mert maga az ítélet az indokolásában is azzal kezdi, hogy a bíróságnak abban a kérdésben kellett döntenie, hogy a gyámhatóság jogszerűen dön-

⁸⁵ Gyer. 24. § (5) bekezdés ba).

⁸⁶ Gyer. 24. § (4) bekezdés.

tött-e akkor, amikor a felperes és az alperesi beavatkozó közös kiskorú gyermekeinek előre meg nem határozható huzamos időtartamú külföldi tartózkodás céljából a gondozó szülő külföldi tartózkodási helyét kijelölte. A kapcsolattartás megváltoztatására vonatkozó három hónapos jogvesztő határidő esetében pedig álláspontom szerint nem az ügyintézési határidő megtartottsága, hanem a gyámhatósági határozat jogszabálysértő módon történő meghozatalával okozati összefüggésbe hozható felperesi jogsérelem volt a kérdés.

7. Összegzés

A gyermekek jogellenes elvitele emberi jogi szempontból az egyik legösszetettebb téma. A hatóságok részéről történő felelősségteljes döntéshozatal ezekben az ügyekben mindennél fontosabb és ennek garanciája az egyértelmű jogi szabályozásban és a döntéshozók megfelelő felkészültségében rejlik. A Ptk. és Gyer. vonatkozó rendelkezései ellenére gyakran fordul elő, hogy a jogalkalmazók számára nem teljesen egyértelmű, hogy mely esetekben jogellenes egy gyermek külföldre vitele,⁸⁷ ennek következményeként pedig az sem, hogy jogellenes külföldön tartásukhoz így hozzájárulhatnak döntéseikkel.

⁸⁷ KOZÁK Henriett: *A gyermek jogellenes elvitelének polgári jogi és nemzetközi magánjogi vonatkozásai az ítélkezési gyakorlat tükrében*. Doktori értekezés. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem, 2019. 9.